

תפארת הצדיקים

בשר ודם ותפציישו בעלמאים . וכן תפציישו באמת ע"כ דבריו הקדושים . וסיים הרה"צ מוהר"ק הנ"ל שמה מובן מה שפתח רבינו השליח מעל פניו והביט בהרה"ק ר"פ . הוא מפני שהרגיש תחת הטליה איך שהפמליא של מעלה באו לכאן :

עוד ענין נפלא מרבינו הק' הרבי מלובלין זי"ע הנ"ל .

סיפר עוד הרב הגאון החסיד הרי"מ שליט"א מכולנגרייח הנ"ל ששמע מפה קדשו של הרה"צ מוהר"ק זלוק"ל הנ"ל . שעמד בעלמו בעת שאמר זקנו רבינו הרבי מלובלין תורה על השולחן הקדוש . ופתח ואמר צוה"ל . אנחנו נאמר תורה . מי אנחנו שנאמר תורה . נחפשים איזה זכות . יש לנו אהבת ישראל . רק כמה נחשב זאת לנגד עונות שלנו . נחפשים איזה זכות . אנחנו לומדים תורה לשמה . רק כמה נחשב זאת . הלא כחוב ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי . ואח"כ אמר מתחרטים אנחנו . כי יש לנו קבלה מרבי שלנו שלא להשפיל עצמו לפני הקהל ונאמר תורה כי שרפים ואופנים ממחינים על דברי תורה שלו . והתחיל לאמר תורה . כל זאת שמע נכדו הנ"ל מפיו הקדוש ממש :

הנהגות וחרושים יקרים על סה"ק **ספר חסידים** מאת כ"ק אדוני אבי מו"ר . הרב הגאון חריף ובקי בנגלה ובנסתר חסיד ועניו בנש"ק בקש"ת ר' **מרדכי זאב** זצוק"ל זי"ע האבדיק **קארביער** בעהמח"ס **קול הרמז** על מדי"ת . אשר כתב בעצם כתב ידו הקדושה על הגליון ספר הקדוש הנ"ל . חוץ מן המראה מקומות בחז"ל אשר רשם שם ולא העתקתים .

סי' ה' הוכח תוכיח את עמיהך וכו' ואם תוכיח אותו

ולא קבל ילא המוכיח נקי מעונש עונו . ייש למוכיח זכותו וכו' . [ג"ב] מה שפירש על זה בפירוש אזוראי שהמוכיח לוקח זכות של הרשע שלא קבל תוכחתו . וכן מה שפירש עוד בשם ס' שיהי' להמוכיח זכות מוכה חזירו לפי מחשבתו עיי"ש . לא נהירא לפי ענ"ד . מחמת דהקרא שמביא רבינו לראיה על דבריו . לא נשמע אלו הפירושים . שלא נאמר בקרא זה רק . ואתה כי הזהרת רשע מדרכו לטוב וגו' , ואתה נפשך הלל"ה וגו' ולא שיוסיף זכות עוד . ע"כ כ"ל שמ"ש רבינו , ויש למוכיח זכותו . ג"כ ה"פ הזכותים והמעשים טובים שלו . שהיה אבד אם לא

הוכיחו . עתה הרייח אותם שלא יפסידם והיינו ממש את נפשך הללה וק"ל : **סי' י' בל** דבר חסידות וכו' . ועוד חסיד נקרא על שם והחסידה שתרנוס אונקלוס ומוריתא וכו' . כפי' אזוראי שם מביא בשם המהר"ם די לינאנא ז"ל . שרבינו בחננס נדחק להביא ראיה מהחסידה ותרנומו . כי הנה חסד הוא . פן יחסדך . שומע ענין צושה וחרפה עיי"ש . [ג"ב] לא הצנתי השנה זו . הרי רבינו בא להביא ראיה שהוא בלשון תרנוס , "חוריתא" לשון הלכנת פנים . ויזכו מדה במדה לעתיד להבהקת ובהירות פנים כמבואר בפנים . אבל על "חסד הוא" לא מהרגס האונקלוס לשון חוריתא וק"ל :

עשה עמו בג"ע וכו' עיי"ש. [ג"ב] ולי נראה בפשיטות מחמת שריב"ל נכנס חי בג"ע כמ"ש שם בגמרא, והיו נמלא בו אז עדיין כחות עוה"ז ע"כ עשה עמו שם ג"כ :

סי' כ"ט ואם עמד אחד בדבר

מלוא אל יחזיק טובה לעלמו וכו' ולקום לפני זקן אפי' פ' פעמים וכו'. וכתב בפירוש אולחאי שדעת רבינו כהר"ק ורא"ש והרשב"א דכברי דליחא לרבי יגאי דאמר [קדושין ל"ג] אין ת"ח רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית. רק לרין לקום כו"פ כמבואר [בב"י יו"ד סימן רמ"ג] וכן בש"ע השמיט דעת הרמב"ם שפסק כרבי יגאי. [ג"ב] לא הבנתי הרי הרמב"ם לא כתב [בהלכות ת"ת פ"ו הל"ח] רק בתלמיד היושב לפני רבו תמיד. שלא יהא כבודו מרובה מכבוד שמים. אבל תלמידים שאינם דרים בבית הרב. מחויבים אפי' להרמב"ם לקום אפי' ק' פעמים ביום כמ"ש בב"י. ומכ"ש הכא שרבינו אומר כהם זקן ולא מיירי ברבו כלל ודו"ק :

סי' ל"ד יכרת וכו' אמרו עליו על רב תלמידו של רבינו

הקדוש שלא שח שיחה בטילה כל ימיו. וכו'. וכתב בפירוש אולחאי בשם ס' מקום שמואל דמקורו מפ"ק דחגיגה ומגיד לאדם מה שיחיו. אמר רב אפי' שיחה קלה וכו'. ותמה עליו הלא הלא הוא בשחיחה של ש"ך וקלות ראש היא. ומה דמות יערוך לשיחה בטילה וכו' עיי"ש [ג"ב] אכן רש"י [יומא י"ט ע"ב] פירש על שיחת חולין שיחה ילדים וקלות ראש. ובגמרא [בבב"א ע"א] פירש"י דברי הבאי ושמוק. ולריב"ם להבין למה שיחה בלשניה. ואפשר דהיה קשה לרש"י ז"ל בבבב"א מאי רבותיה דריב"ז ור"א שלא שחו שיחת חולין. הלא עובר בלאו ועשה כמ"ש ביומא ע"כ הולך רש"י לשטת פירוש דהיינו דומר **שיחה** חולין דשם. לשיחת חולין **דכתיב** היטיב. [אמר בנו המעתיק מבין עיני

סי' י"א אין חסיד אלא מי שטובר

על מדותיו וכו' וכן בני יעקב כשהטחו ליוסף מחל להם וכו'. והקשה בפירוש אולחאי שם אם כן למה נענשו על כך דאחז"ל דגלות מלרים. וגזירת המן. וגם עשרה הרוגי מלכות הי' הכל בשביל חטא מכירת יוסף. והרי מחל להם מחילה גמורה וכו' עיי"ש. [ג"ב] כבר התעורר על זה צוהר חדש סוף פרשה איכה עיי"ש ותבין הענין :

סי' ט"ז שורש עמו וכו' ולא יכזר

שם רבו בפני רבו אחר. ולא את רבו בפניו שיאמר לרבו פלוני רבך. שהרי אמרו לו תלמידיו לרבי אליעזר על רבו רבן יוחנן בן זכאי. כבר נמנו עליך חבירך וכו'. וכתב בפירוש אולחאי הכי אמרו בראש השנה דף ל"א וכו' וזה כמדומה דלא זכר ה"ח [יו"ד סי' רמ"ג] עיי"ש. דהוה ליה להזכיר סוגיה ר"ה ודברי רבינו הללו. והוא מייטי מהגה"ה כ"ו ומפ"ק דבילה עיי"ש וכו'. [ג"ב] לענין הדין עם הב"ח ז"ל ולא אשתמיטהיה כלל הסוגיא דר"ה הכל. רק דלא רצה להזכיר מגמ' דר"ה. מחמת דשם פלוגתא דאמוראי הוא בזה. ורצ"י ס"ל באתם דחבירך ממש קהמרו. ולא כיוונו כלל לריב"ז. משום דלא הי' רבאין לקרות לרבו דר"א «חבירו». אך ר"פ סבר דלריב"ז כוונו מטעם דלאו אורה ארעא לתלמידים למימרא ליה לרבו «רבך» אמנם מאחר דבפ"ק דבילה נקטו סתמא מאן חבירך ריב"ז. והיינו כר"פ. ש"מ דהלכתא טוהיה. ע"כ הביא הב"ח משם דוקא :

סי' ט"ז ולא יסתכל אחד באשה

וכו' אף ע"פ שטובה מביא את האדם לעוה"ב. אין עושה טובה לעוה"ב וכו'. והקשה בפירוש אולחאי מכהובות סוף פרק המדיר דאמר רשב"י לריב"ל בג"ו נראה הקשה בימך. אל הן. ומסיק ולא היא אלא סבר לא אחזיק טיבותא לנפשאי עיי"ש. אלמא ריב"ל

עניי שלי של כ"ק אדוני אבי מורי זלוק"ל כראה שבא ליישב בזה דברי הס' מקום שמואל הנ"ל בזה האופן. דמה שאמרינן ביומא דעובר בלאו ועשה היא רק בשיחה ילדים וקלות ראש. שלא לשום נורך ומבטל על ידי זה מד"ס. וע"ז או' ודברה בס' ולא בדברים אחרים. ומה ששיבחה הגמ' צבוכה את ריב"ז ור"א שלא שחו שיחה חולין. היינו אפילו בעת הנורך כגון בענין זווג דמלוה לפייסה כמ"ש בגמרא [גדרים כ' ע"א] ובעירובין [דף ק' ע"ב] עיין סס. וברב עלמו אמרינן בגמרא [חגיגה ה' ע"ב] דשח ושחך ועשה לרכיו. ומוקי ליה בדלריך לרנאי עיין סס. אמנס הקדושים הללו היה קים להו שלא היו נודברים אפי' מלה אחת יתירה על הנורך וכמ"ש הרמב"ם ז"ל [בהל' דיעוה פ"ה הל"ד] יספר וישחק מעט עמה כדי שתחישב נפשה וכו' עיי"ש. וזהו שכתב רש"י ז"ל צבוכה, דברי הבאי ושחוק" היינו שקאי על הנורך כנ"ל שגראים הדברי פיוס לדברי הבאי ושחוק. רק שלנורך. מלוה הוא. אבל אמירה ושיחה אחת קלה יתירה על הנורך. הוא באמת דברי הבאי כמובן. ועל זה אמר רב בחגיגה אפילו שיחה קלה יתירה שבין איש לאשתו מנידים לו לאדם בשעת מיחה דהגס שאין זה לאו ועשה כיון דהדברים התחילו במלוה. אף על פי כן הי' לריך לשקול במאזני זהב כל דיבור ואמירה כמו הקדושים הללו. ולזה כתב המקום שמואל הנ"ל דמה שאמרו על רב שלא שח שיחה בטלה כל ימיו. מקורו מחגיגה כנ"ל והיינו שהשיחה בטלה פירושו במקום מלוה כמו שלומד רב בחגיגה מלשון שיחו ודו"ק. ובוה י"ל מ"ש בלאוואות רבי אליעזר הגדול [סימן ז'] ולאחר שתקדש עלמך בזה [היינו בק"ש] אל תספר בדברים בטלים. דלכאורה ז"ע בזה האם ר"א לסקל בא. הלא איתא ברמ"א או"ח ה'י' רל"ד סעיף א' סחס, ולא מדברים דמשמע אפילו דברים הלכתיים לו. דומיא

לאין אוכלים ושוחים וכחב שס הרמ"א. דודאי מיירי אפי' בנריך לו אבל הכא דאמר אל תספר בדברים בטלים. משמע דוקא בטלים אסירי אבל דברים הלכתיים לו מותר. ומלשון הגמרא [ברכות ד' ע"ב] דמייתי לה מן הקרא ודומו סלה. משמע כהרמ"א וזהו מקורו של הכלבו והרמקא כמ"ש סס. ואפילו ד"ת מוכח מן המג"א [סס ס"ק ז'] דאסור לדבר ללא היתר רק להרהר ע"ש. ואנן קי"ל [ברכות כ' ע"ב] ובש"ע או"ח [סימן ס"ב ס"ד וצאה"ט סק"ב] דהרהור לאו כדיבור דמי. והנה דודי זקני הט"ז או"ח [סימן תליב סק"ג] פירש מ"ש הרא"ש, טוב ליוהר שלא לעסוק בשיחה בטלה" היינו דברים שאין לו שום נורך בהם. אבל דברים אפילו אינם מענין המלוה שעוסק. רק שהם הכרחים לו מותר עיין סס באורך. א"כ מוכח להדיא שר"א אינו כובר כפסק השו"ע. ועלה בדעתי לומר דאפשר דר"א מרוב קדושתו קורא לכל עניני העולם הזה אפי' הכרחיים, דברים בטלים" וצא לאשמעינן דמומרים של שמירה רשאי לומר אפילו אחר ק"ש והבכרה כדעת הטור והב"י סס [סימן רל"ה] עי' במג"א [סס ס"ק ב'] ודו"ק :

אבנזם

לפי דברינו הנ"ל י"ל ברווחא דהנה לריך להבין הלשון אל תספר" אל תדבר הול"ל כמובן. רק הענין הוא ללשון תספר נקרא בלשון ר"א על ענין זיווג כמו שמוכח [גדרים כ' ע"א] שאיחא סס שאלו את א"ש דביטהו דר"א מפני מה בנך יפיפין. א"ל אינו מהפך עמי וכו' עיי"ש. וזהו שמוזהר ר"א שאם ירצה לעכות הפיוס אז בשביל הזיווג שיסיה אחר חנות אבוד לו. בשביל שכבר קידש עלמו בק"ש. וא"כ הוא יסבור שהוא מלוה. אבל יהיו דברים בטלים [וקלה מדבר זה לקהתי גודברי אאמו"ר ז"ל בפירושו על לראתה"ג רק באופן אחר] ושפיר דקאמר לשון "תספר" ולשון "דברים בטלים" ודו"ק הי"ב כי אכמ"ל

סי' מ"א אלמלא בושח שצרה
הקב"ה לא הי' אדם נקי מעבירה וכו' :

בענין זה נראה לבאר המשנה [אבות פ"ה משנה כ'] הוא היס אומר עו פנים לניכנס ובושח פנים לנן עון. יחי רעון מלפניך ה"א שצננה עירך צמורה בימינו ומן חלקנו בחורתך ע"ל. וההמשך הזכר לריך ביאור עיין במפרשים :

ורענ"ד נראה דכנה מדה הבושה שיש בישראל הוא מפני שני דברים אחד מפני החורה. שמצויין בחורה איך שזוהי לקדש ולטהר הן צמטשה וכן צמירות וצטהרת הלב והמחשבה. והאיש הישראלי כשצביט אל עלמו ורואה שחסר בכל אלה נעשה מלא בושח. והשניה מלד השי"ת שנראה עתה לישראל. מלד גודל התקשרות להבה יתירה שהי' להשי"ת עם ישראל צימים הקדמונים בעת ישיבהמ"ק הוי קיים. ותמיד הי' לו יתברך עסק וליוס עמהם. ועתה זה זמן כביר בגלות החיל הזה. שגראה ה"ו כאילו מאס צהם וריחא א"ע מהם. נפלה יראת הבושח על פניהם מזה. ע"כ מלד שני דברים אלו אמר י"ה ר' וגו' שתבנה עירך ב"ב" ויבא כיכר טוב התקרבותך עמו ולא יבא לטו בושח מלד זה. וגם מלד החורה הכל אמר והן חלקנו בתורתך" מאחר שהחורה יבא חלקינו אז לא נעלים עין ממנה ונליית ככל מה שכתוב בה לטהר ולקדש עלמינו :

סי' מ"ז בר משפך יהיו לשם שמים לא יסי' אדם הולך לאכול או ליטן. וכונתו שיהא כריא ושמן לעסוק בדברי עוה"ז וכו' אלא יאמר היטן ואוכל כדי שאוכל לעמוד ביראת בוראי ולעסוק צהורה ומלות וכו' ע"ש. כדברים הללו כתב הרמב"ם ז"ל [פ"ג מה"ל דיעות הל"ב] עי"ש. ובוה יש לפרש מ"ס חז"ל [אבות פ"א מ"ג] אל תהיה כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס וכו'. ונ"ל ששמ"ש [עירובין עב ע"ב] במקבלי פרס

שנו. ופירש"י ז"ל הולאה מצית אביהם ואין אוכלין על שולחנו ממש. רק שמוליכין לבתיהם כמו שפי' החוס' והרע"ב ז"ל ע"ש. שגם אפילו בדברים המותרים אם יאכל רק להנאת גופו. אין זה דרך טובה. רק כדי שיהא כריא וחזק לעבודת השי"ת. וכן צמטגל כדי שיהא לו בניס לעבודת השי"ת. נמלא אס מתנהג כן אז כל הטובות העוה"ז שהאדם מקבל מהשי"ת. היא מותרם בחורה לעבודת השי"ת. וזה שהזכיר התנ"א. אל תהיה כעבדים המשמשים וכו' ע"מ לקבל פרס. פירוש שיקבלו טובת עוה"ז אכילה ומלבושים וכדומה לתשלומין מה שעבדהם וחוה בחורה ובמלות והוליוו אוהם לבתיכם. היינו שלא תמכרו אותם בחורה להשי"ת לעבוד אוהו יתברך בהם. אלא הוו וכו' ע"מ שלא לקבל פרס. היינו שתפלטו אליו יתברך שלא יתן טובות עוה"ז לתשלומין. כי שכל מלוא בהאי עלמא ליכא כמ"ש [קידושין ל"ט ע"ב] רק כל טובת עוה"ז הם שירחיבו דעת האדם לחורה ולמלות. כמ"ש [זרבים ג"ז ע"ב] שלשה מרחיבין דעתם של אדם [לד"ת] דירה נאה וכו' ע"ש. וזהו הענין ג"כ במ"ש [אבות פ"ג מ"ג] ג' שאכלו על שולחן אחד וילא אמרו עליו ד"ה כאילו וכו'. פירוש שלא אמרו כיוונת אכילתם הוא כדי שיהיה כריאים ויכולים ללמוד חורה. ולשון "עליו" פי' צטבילו. כמו ועליו מטה מטה מחרגם אונקלות דסמכין עלוהי. והיינו שכן יבא מסמך להשולחן מ"ד אחר אכילה. לימוד דברי תורה. שזוהו סימן שבונית אכילתו הי' כדי שיהא לו כח ללמוד. [אמר בג' המאסף והכתוב כן ראייתו שנהג עלמו אלאמ"ד הנדיק הקדוש זי"ע שמד אחר אכילתו ציוס וכן אחר עטימתו צלילה יצב מיד ללמוד בקדושה ולא יבן מעולם אחר אכילה]. והא דאמר בג' ה"פ ועל זה נאמר מלאו קיף לואה. כי בצמח א"ל ראייה לזה. דפשיטא שהאדם לא נולד לאכילה ושחיפ רק לד"ה כמ"ש פרק ד' לך טלחה. ופן

מ"ם אבל ג' וכו' שג' ג"כ ה"פ ועל זה נאמר זה השולחן וגו' כי גם זה דבר פשוט כיון שאוכל שיהא לו כח לחורה הוי זה השולחן אשר לפני ה'. ומה שדקדק החו"ט ז"ל למה נקט דוקא שלשה וגם מה שמקשה על הרע"ב ז"ל מי הוא שאינו מזכיר ברהמ"ז עיי"ש . נראה לענין עפמ"ם [הכהדרין ג' ע"ב] בתלתא א"א דלית בהו חד דגמיר עיי"ש ומאחר דגמיר ראו לומר על השולחן ד"ת [או לכוון ככ"ל] ומאחר דלא אמר ד"ת נקרא קיא לואה. אבל אי ישבו על השולחן אותם שאינם גמירי לא נקרא קיא וכו' ויולאין בברהמ"ז והרע"ב למד זאת ממה דנקט ר"ש ג' דוקא וז"ש הרע"ב וחשיב כאילו אמרו עליו ד"ת . היינו להגיל נפשם משולחן דק"ל אם אינם גמורים . וז"ש רש"י ז"ל מובא בחו"ט ורגילין בני אדם לפטור עלמן בברהמ"ז היינו אותם שאינם גמירי ובזה מודה ר"ם וכהכ"ל :

וְלַעֲבָדֵי י"ל דזה תלוי בפלוגתא דגמ' [שם כ"ה ע"א] לואה על בשרו או ידו מונחת בבה"כ רב הונא אומר מותר לקרות ק"ש . רב חסדא אמר אסור . אמר רבא מ"ט דר"ה דכתיב כל הנשמה תהלל יה . ופירש"י ז"ל הפה והחוטם הם בכלל הילול ולא שאר אברים . ור"ח סבר אסור דכתיב כל עלמותי תאמרנה ס' מי כמות . ובשו"ע אור"ח [הי"ע ע"ו סעיף ד'] יש דיעות הלכה כמי . יש פסקו כר"ה ויש פסקו כר"ח עיי"ש . ולפ"ו גם הדין הזה אי לריך לנענע בשעת התפלה תלוי גם כן בזה הפלוגתא . דלר"ה דסובר דשאר אברים אינם בכלל הילול . א"כ אין לריך לנענע בתפלה . ולר"ח דדריש הקרא כל עלמותי וגו' לריכים לנענע ולהרגיש כל גופו . כמו שזה רבי אליעזר הגדול ג"כ מקרא זה . דהרי ההילול של הפה הוא ע"י הדיבור . א"כ ההילול של שאר אברים דאין להם דיבור . איז הנענוע שלהם הוא הדיבור וההילול . ובמו הטעם שפורש בלאוואות ראה"ג כדי לכוף ילרך אללו וכו' מליל עני מחוק ממנו . והנה רי"ז מהריב"ע ז"ל בזהסידור שם מפרש הטעם כי על ידי התרגשות הגוף מעורר הכונה ביותר בנ . וזו וברוחו . אבל מדברי ראה"ג הכ"ל משמע טעם אחר . והיינו לזורך הגוף גופיה . מפני שהנוף אשר משכן הילר בו . קשה וכבד עליו להתנועע לטורך דבר שאין לו הנאה בו . רק לורך הנאת הגוף . וע"כ בשעת עבודת התפלה מחויב האדם להכריח

מ"ם אבל ג' וכו' שג' ג"כ ה"פ ועל זה נאמר זה השולחן וגו' כי גם זה דבר פשוט כיון שאוכל שיהא לו כח לחורה הוי זה השולחן אשר לפני ה'. ומה שדקדק החו"ט ז"ל למה נקט דוקא שלשה וגם מה שמקשה על הרע"ב ז"ל מי הוא שאינו מזכיר ברהמ"ז עיי"ש . נראה לענין עפמ"ם [הכהדרין ג' ע"ב] בתלתא א"א דלית בהו חד דגמיר עיי"ש ומאחר דגמיר ראו לומר על השולחן ד"ת [או לכוון ככ"ל] ומאחר דלא אמר ד"ת נקרא קיא לואה. אבל אי ישבו על השולחן אותם שאינם גמירי לא נקרא קיא וכו' ויולאין בברהמ"ז והרע"ב למד זאת ממה דנקט ר"ש ג' דוקא וז"ש הרע"ב וחשיב כאילו אמרו עליו ד"ת . היינו להגיל נפשם משולחן דק"ל אם אינם גמורים . וז"ש רש"י ז"ל מובא בחו"ט ורגילין בני אדם לפטור עלמן בברהמ"ז היינו אותם שאינם גמירי ובזה מודה ר"ם וכהכ"ל :

סי' נ"ז ברכו נפשי וגו' . ולריך לנענע כל גופו בשע'

התפלה דכתיב כל עלמותי תאמרנה ה' מי כמות וכו' . כתב בפירוש אולאי הרב המקובל מהר"ר ישראל סרוק ותלמידו הרמ"ע זכרם לברכה . כתבו שאין לנענע גופו בתפלת ש"ע שהוא כעומד לפני המלך וכו' עיי"ש . [נ"ב] עיין בזה"ק [פ' פנחס ריח ע"ב] שמאריך בגודל מעלת התנועה מה שישראל מהנענעים בשעת לימוד התורה . והנה כדברי רבינו המחבר מבואר בלאוואות התנא רבי אליעזר הגדול [סימן י"ט] . בני כל עלמותיך תרגיש לקדש בקדושה בכח גדול לכוף ילרך אללו . משום שנאמר כל עלמותי תאמרנה וגו' ומשום חנו עוו לאלקים . למנלח בנגינותי . עכ"ל . וכן היה מנהג המהרי"ל . הוצא במג"א [סימן מ"ח ס"ק ד'] . ומה שכתב הרמ"ע ז"ל בתשובה [סימן קי"ג] ראה שאין להתנועע בהפלה מן חנה שהי' רק שפתייה נעות . דחה זאת דו"ז הגה"ק הריעב"ן ז"ל בו זקני הגה"ק רבינו החכם לבי ז"ל .

להכריח הנוף ולנענע אוחו בכל מלה
 זמלה. וע"י הרגלו בזה נעשה עבד.
 ויסור ממנו הקיבוי והכבדות שבו לעבודתו
 יתברך ויהא נעשה קל כלפי. נמלא
 דנענוע והתרגשות הנוף שניה התגא ראה"ג
 הוא לזרך הנוף גופי' לחנכו בעבודה:
אמנם מסיים עוד ראה"ג, וימשו חנו
 עו לאלקיס" והיינו דבזה בא
 לרמו גם טעם הנ"ל מדורי ריעב"ן הנ"ל.
 שעי"ז גם הרוח והנפש שבו מתטוררים
 יתר ויותר וכדי לעורר שרשה העליון.
 ומביא עוד הקרא, למנלח בניעות" והיינו
 בעת שאומר בניעות ושכחי השי"ת לריך
 לומר בניעות רב. היינו בהרגשה יתירה.
 כמו שמנלחין במלחמה. דאז בודאי מי
 שאיט מתרגש בכל אבריו להלחם בזה.
 ודאי דאינו מנלח. ומרמו עוד למה שאיחא
 [פסחים קי"ט ע"א] למנלח וגו' למי
 שמונלחין אותו וכו'. צו"ד מנלחין אותו
 וע"כ. אבל הקב"ה גולחין אותו ושמה.
 שנאמר ויאמר להשמידם לולא משה בחירו
 עמד בצרן לפניו עי"ש. ולשן גילוח מורה
 בכח גדול. וכמ"ש במדרש במשה רבינו
 ע"ה שלא הניח זווית צרקיט שלא חצט
 בה. וע"י בזה"ק [בשלת מ ד ע"א] מ"ש
 תפלה לחבקיך יהיר מכל שאר נביאי עלמא
 וכו'. (ושם מ"ה ע"א) תפלה לחבקיך.
 בגין חבקיך דהוא עבד בניני' וכו'. כד
 היה אהער עליה רוחא דכבושא. על אחר
 דא דהוא תפלה הוה אחי. והוה דחיל
 ומודעזע עי"ש. או יאמר מ"ש ראה"ג
 „ומשים חנו עו לאלקיס" עפמ"ש בזה"ק
 (במדבר קכ ע"ב) כרין בעי ליה לבר
 כש לאחזקה גרמיה בחר דסיים ללוחא
 דעמידה. כאלו אהפטר מן עלמא וכו'
 ולמנכל וכו' דאית חובין דלא מתכפרין עד
 דאהפטר בר כש מעלמא וכו' עי"ש. ואל
 זו הכוונה מביא ראה"ג כאן הפסוק. הנו
 עו" ממש דאיחא במדרש בשעה שאדם
 נפטר מן עו"ז ואמרים המלאכים חנו עו
 לאלקיס והכ"ן. [אמר בנו המאסר מקום
 המדרש הוה בפעלם הוא ממני. רק זה

ראה מלאחי בשה"ק „ספר חסידים" סימן
 תק"ס] וזלה"ק „יש לדיקים כשמתבקשים
 למות מפליס ידיהם ואומרים מזמור הבו
 לה' בני אליס וכו' עי"ש ושם כתיב הבו
 לה' כבוד ועו וגו']. נחזור לענינו דהנה
 בנמרא [ברכות לא ע"א] איחא אלל
 רע"ק. כשהיה מתפלל בינו לבין עלמו.
 אדם מניחו בזוית זו ומולאו בזוית אחרת.
 וכל כך למה מפני כריעות והסתחוויות
 עי"ש בתום. לכן מה שמסיים שם דודי
 זקני הריעב"ן בהסידור. דעדיין לריך
 למודעי כי בודאי אין נכון להתנונע מאד
 במשתגע אלא בנחת ובלאט עי"ש. לענ"ד
 אין לומר בזה אום כלל. אלא רחמנא לברא
 בעי ורע"ק יוכיח ומכ"ש לפי הטעם שנתן
 רבי אליעזר הגדול. כדי לכוף ירך וכו'
 וכהנ"ל. אבן יש להביא ראיה לסברת
 הרמ"ע ז"ל מדאמרינן במסכת (אבות פ"ה
 מ"ה ובגמ' יוגא. כא ע"א) עשרה נסים
 נעשו צביהמ"ק ומדא מנייהו. עומדים
 לפופים ומשתחויס רוחים. ופירש"י והרע"ב
 ז"ל מרוב הקהל היה נדחקין זה בזה. עד
 שהיה רגליהם כטולים מן הארץ. ונעשה
 להם גם ומשתחויס בריוח רחוק זה מזה
 ד' אמות כדי שלא ישמע איש וידוי של
 חבירו ש'א יכלס עי"ש. ולפ"ז אי איחא
 שמנוה להתנונע ולהרגיש כל הנוף בשעת
 התפלה. היה רג. שכל התפלה יעשה
 להם עכ"פ כס קטן שיוכלו להתנונע. ולא
 להיות לפופים ונדחקים שלא היה להם
 מקום לנכות על לדיהם לכאן ולכאן רק
 היה זקופין כקורה שפירש"י ז"ל שם.
 וע"כ ג"ל להכריע בזה. דבשלב ברכות
 הראשונות וכן בשלב אחרונות. דהם רק
 כידור שבו יס"ש לצד ראוי שיעמוד בלי
 שום נענוע רק כמו עבדא קמיה מארי.
 חוץ הכריעות שזיוי חכ"ל. אבל בשנים
 עשר ברכות האמצעות שהם לרכי הנוף
 והנפש מחויב להתנונע ולהרגיש כל הנוף
 והאברים להראות שגם הם מתפללים
 ומתחננים לכשי"ת. רק שאין להם חיתוך
 כדיבור. והנעטע וכו' דיבורס. ודומה
 למ"ש

למ"ש במדרש [כ"ר פרשה ה'] מקולות
 מים רבים אדירים. אמר ראב"כ מתחלה
 בריתו של עולם לא היה קילוסו אלא מן
 המים. אמר הקב"ה מה אלו שאין להם
 פה ולשון ולא חמירה ודיבור מקלסין אותי
 וכי. משל למלך שבנה פלטרין והשיב בהם
 דיורין אלמין והי' משכימין ושאלין בשלומה
 של מלך באלבצ' ובדמיוז וכו' עיי"ש. וכן
 הם למשל איברי טוף כמובן. והשרא
 א"ש הנמרא הכ"ל-דיומא. דהרי לא הי'
 מחפללין בבית המקדש רק ביד"ט בקהל
 רב ואז לא היה מחפללין י"ב חמטות.
 ובג' ברטות ראשונות ואחרות אין כוון
 להקטטע ע"כ לא היה לריכין לגם רק
 בהשפחויות ודו"ק:*

סימן ס' בתיב בסוף השעש שובה
 ישראל וגו' ואל
 יראה לבצלי השוכים שהוא מרוחק ממעלת
 הדיקים מפני הטוה וכו' אשר השעש
 וחטא ופגע. כי אין הדבר כן אלא איב
 הוא ונחמד לפני הטורח יחר מן הדיקים
 שהרי טעם אה החטא וכפס אה יצרו.
 ואח"כ במקום שבמ"ס עומדים וכו' וכתב
 במי' אזלאי שכ"כ הרמב"ם. והמהרש"א
 סובר דהא דבמ"ס פדושי הי"ט דוקא במי

חטא במחשבה עיי"ש. אבל מסתברת
 כדברי הרמב"ם ורבינו שאפי' חטא במחשבה
 וכו' עיי"ש. [ג"כ] יש לדקדק על זה
 משמחה בית השואבה [שוכה כ"ג מ"א]
 בצלי השוכה אומרים אשרי זקנוט שכטרה
 על ילדוהט וכו' אלו ואלו אומרים אשרי
 מי שלא חטא וכו' עיי"ש. ולפי הנ"ל למס' ה'
 הצעלי השוכה אומרים ק'. מאחר שכבר
 טבר חטאם ונעשו במ"ס ונחמדלו ונחמדו.
 דליבדח שדאי אין ראוי לכחלה להכניס
 טלמו בשוכה כוון. אבל הם שכבר זע
 למה אמרו כך אם מעלתם גדולה. ולריך
 לומר שפסידו לאחרים לכד שלא יכניסו
 עלמם בשוכה. [אמר בנו המאסף אנכי
 אבין קלם דברי זקני. מההרש"א ז"ל פנ"ל
 נברטות ל"ד ע"ב] בלופן זה דהנה שמפטי
 בשם נגד דחיל חטאין וחורן במלות. ירא
 ס' מרבים. חסידא ופרישא טוא פיסו
 דודי המפורסם ונכבד פ"פ הסבל סגביל
 הנדיב הר"ר גבריאל זלל"ס ביומנאלר
 מוורשא [החן זקני פרה"צ הדיק רבי
 נתן פלאנקער זלל"ס בן בנאון הקדוש
 ר' אייזשלע כ"ך מפלאנק ומתן בנאון
 המפורסם מהר"ל מרגליות ז"ק"ל בעל
 טו"ה פרי הטאה וקרנן ראשית] שבטם
 פיס

אמר המאסף בנו העירני על זה משפלג אחד. הלא עם ביזמא הטעם רק
 כדי שלא ישמע אחד ידיו של חברו. כמו שזכר לעיל בשם רש"י ז"ל.
 וא"כ לכאורה לא מיירי כלל בג' ברטות ראשונות ואחרות דאיזה וידוי יש שם.
 ופשטני דלק"מ דהנה לכאורה יש להבין דהלא בגמרא יומא כ"ה איסא דהנס הוא
 פיה בכל הרגלים, וא"כ איזה וידוי יש לרגליה הון מיוכ"ס. אלא ודאי דפי' מהנין
 או בניהמק להחידוה כל אחד מטאו בשעת הכריעות והסתחיות שחקנו חז"ל. והי'
 טהנין גם בביסמ"ק כמו שמוכה להדיא בגמרא [ברטות ל"ד ע"ב] דחשיב שם הכריעות
 של המלך והכה"ג עיי"ש. וכן נראה מפורש בדברי רש"י ז"ל הנ"ל שכאב, שלא ישמע
 איש וידוי של חברו שלא יכלם. ואי קאי על טסח הוידוי אשמנו וכו'. מאי וידוי של
 חברו דקאמר. ומאי שלא יכלם. הלא כולם מהודים בשוא. וכמ"ס הד"מ ז"ל בהל'
 יוס הכיפורים [סימן תר"ו סעיף ב'] דבטסח הוידוי אפילו רבי עקיבא [דיומא פ'
 מ"א] מודה דמיקרי כסוי חטאה. מטעם דלא ידפינן מי הוא החוטא באמת עיי"ש.
 אלא ודאי דכל אחד היה מתודה חטאו שעשה בפרטות ומפני שרש"י ז"ל פירש מקודם
 שהי' דתוק זה מזה ד' אמות. וקשה למה לריכין כל כך. הלא הי' די הנם רק שיוכלו
 להסתחיות וליכרע. דמקודם לא הי' יכולים לזה בשום אופן כדמוכה מרש"י ז"ל לכן פי'
 ש"א הי' מתודה חטאו אז. וכדי שלא ישמע וכו'. והולא מידין:]

מקדש וכו' „משוך חסוך ליודעך אל קנא ונוקם" ורבים וכן שלמים תמהו בזה שהסתירה נראה מרישא לסיפא . אבל לי פשוט . ידוע שבדברי הזמירות מיוסדים על דברי חז"ל בגמ' ובמדרשים . וכן דברים האלו מיוסדים על המדרש הזה דאיחא שם מיד בסמוך רבי יונתן אומר בוי"ד קנאה כובשתו . אבל הקב"ה כובש את הקנאה שני אל קנא ונוקם ה' . פי' המת"כ שם „אל" הוא לשון אדנות ואיילות עי"ש וז"ש „אל" היינו שכובש הקנאה והנקמה רק וחסד אל כל היום . ואכ"מ להאריך עוד :

סימן עב והער כעס מלבך וכו' .

אמרו חכמים מפני מה אלצעות של אדם משופות כיחדות וכו' . כתב בפירוש אולחאי בשם המפרשים עפמ"ם במדרש דעד נח לא הי' חילוק אלצעות . מש"ה חקר על האלצעות ככ"ל . ולא חקר בתוכנה ותבנית כל האזנים . דמה שהי' בביראה נוחא וכו' עיין שם . [ג"ב] קשה על זה דהרי חקר שם עוד (כתובות ה ע"ב) מפני מה און כולה קשה והאל"י רכה וכו' . וזה הי' מיד מהביראה :

סי' פא בשתתירא מן המרטה לאו אמור

קודם סן . כי לאו אחר הן מגונה מאוד . וכאשר תאמר הן „כפול" קיים מה שאתרת . וכתב שם בפירושו שגמלת „כפול" הוא ט"ס . וגם הגירסא היא מהופכת פי"ש . [ג"ב] יש לפרש הגירסא ומלת „כפול" בדרך זה . דאם אמר פעם אחת סן . אז הלאו שיאמר אחריו . רק מגונה . אבל אם אמר הן „כפול" שני פעמים מזה וחובה עליו לקיים . כמ"ש [שבועות לו ע"א] הן הן שני פעמים הוא שבועה עיין שם ודו"ק :

סימן פב בעורך מי דרוש התשו'

ואל תאמר וכו' ואל תביט בחטאי בני אדם . הממשיכין זמן רב בעולם . ולומר כבר נשתכח ונשתכחו מטאייהם" כל זאת מחק שם המפרש וכתב שהוא ט"ס עי"ש . [ג"ב] יש לפרש

הי' אללו ב' גדולי הדור הרבנים הג' הקדושים ר' שרגא פיוויל אבד"ק גדולה זקוק"ל ור' יעקב ארי' האבד"ק . ראדומוין זקוק"ל זי"ע ודברו ממאמר זה דרבי אבוהו במקום שבע"ה עומדים וכו' . אמר להם דודי הר"ג ז"ל הג"ל שלדעתו הביאור הפשוט . שיש ב' סוגי לדיקים . ה' הם לדיקים גמורים שעובדים השי"ת רק לעצמם . והב' הם הלדיקים שכל עבודתם להכניס שלהבת התשובה בלבבות בני האדם . והם אשר נקראים „בעלי" תשובה כי הם אלוהים ובעלים על התשובה וע"כ עדיפי מל"ג עבדפתח"ח . וידוע דברי רבינו הבעש"ט זי"ע שא"ח להלדיק שמכניס תשובה בהחוטא שלא יתלכלך עלמו שמן מנהו . ונתן משל כמו מי שמנקה הובל יהיה המכבד הרוך הרבה . מ"מ בהכרח שיזדרק שמן מהרפש על בגדיו עי' בכה"ק תוי"י . וכמו מדרגת חסיד שאי' בתום' [גדה יג ע"א] שרוגה בנזקו כדי שיתוקן חבירו עי"ש וכמ"ש [ע"ז ע"א] לא הי' דוד ראוי לאוהו מעשה ולא ישראל אלא להורות תשובה עי"ש . ושמעתי מרב אחד שזהו כוונת הגמרא (ברכות ד ע"א) אמר דוד לפני הקב"ה רבש"ע לא חסיד אני וכו' ואני ידי מלוכלכות בדם ובשפיר וכו' כדי לטהר אשה לבעלה עי"ש היינו לתקן את הכונו החוטאים לטהר ישראל שנקראים אשה לבעלה הקב"ה והאכמ"ל בזה . ואמר ידי מלוכלכות והבן . ובוה יש לסבב דברי זקני המהרש"א ז"ל שמיירי שהבע"ה חוטא בהמחשבה . והיינו דכיון שעוסק עם החוטא להכניס תשובה בלבבו א"כ בהכרח שהחטא של החוטא יעופף כרגע במחשבתו של הלדיק והבן כי קלרתי . ואומר סמוכין לדברי דודי הר"ג הג"ל מן מ"ש במדרש [רבה וירא פרשה מג] רבי אומר בוי"ד חימה כובשו . אבל הקב"ה כובש את החימה . שנאמר נוקם ה' , ובעל חימה" . פי' המת"כ פירוש הארון המושל על חימה עי"ש . הרי שחז"ל פירשו לשון „בעל" ארון ומושל . ואגב אפרש במדרש הזה דברי הזמירות לליל ש"ק צומר כל

ע"ש. ונ"ל משום דזה הטעם את העולם
 שהיה נוהגים לו בחשבים שאין לו. ובאמת
 היה לו. נמצא שחייב לשלם ולהחזיר להם.
 ובפרט דאפשר דמיירי שהם תובעים אותו
 כשיודע להם שיש לו לשלם. ע"כ אמר
 לשון „נפטר” שסופו שאין „נפטר” מן
 החוב שחייב לבריות. עד שרואין שנעשה
 גלגל לבריות ואין לו באמת מה לשלם.
 ומכיים המשנה שם „וכל מי שגריך ליטול
 ואינו נוטל אינו מת מן הזקנה עד שיפרנס
 אחרים משלו” פירוש כלפי מ"ש במשנה
 (סוף קדושין) רבי יהודה אומר מניח אני
 כל אומנות שבעולם וכו' כשהאדם צא לידי
 חולי או זקנה ואינו יכול לעסוק במלאכתו
 הרי הוא מת ברעב ע"ש. לכן אשמעין
 התנא דהגם שגייע לימי זקנה ולא יוכל
 לעסוק באומנות. יברך השי"ת מעשה ידיו
 המועט עד שיפרנס אחרים משלו. ויכירו
 הכל שלא מן האומנות נחשך אלא בשכר
 שלא היה נוטל. והדר אמר וכל מי שאינו
 לא חגר וכו' וכל דין שליקה שוחד וכו'
 אינו מת מן הזקנה עד שיבא לידי זה.
 היינו שיחי' שנים רבות ביסוריו שיהי'
 חגר וכו' ועיניו כרות ויכירו הכל שג' ני
 שעשה עלמו כך או מפני שנטל שוחד נתייב
 מן השמים מדה במדה. והו' ג"כ שגינה
 רבינו בלשני' וכחז מתחלה אינו „נפטר”
 ואח"כ כחז לא ילא מן העולם וכו' וק"ל:
סימן ששה כתיב ישא ה' פניו וכו'
 פעמים שהבן עושה
 זכיות יותר מן האב והתלמיד יותר מן
 הרב. יושב התלמיד למעלה [בעוה"ב]
 וכו' [ג"ב] וכן איתא (פסחים כ' ע"ב)
 עולם

לפרש זו הגירסא בקל וא"ל למהקו *):
סימן קו לא יגור איש וכו' כי לכל
 עבירה יש תקנה
 בתשובה. ולחרס ולשבעה לא יקנה וכו'.
 [ג"ב] ובגמרא (מו"ק י' ע"א) יש צוה
 פלוגתא שמואל ור"ל ע"ש:
סי' קמו בשרבה דיו על אות
 לא יכתוב את
 השם ממנו וכו' [ג"ב] צב"י (יו"ד סימן
 רעו) בשם הגהות. וכשילטרך לדיו באמצע
 השם יקח מן האותיות שלפניו עי"ש:
סימן קבא שנו חכמים העושה
 מלאכה בע"ש
 ובעיו"ט ובמל"ש ובמליו"ט ובחוכה ופורים
 ובר"ה וכו' אינם רואים סימן ברכה
 לעולם. וכתב בפירוש אזול"י דמפשט
 ובתימות דברי רבינו מוכח דגם האנשים
 לא ה' נוהגין לעשות מלאכה בר"ח. והו'
 שכלל רבינו ר"ח בהדי פ"ש ועיו"ט וכו'
 ע"ש. [ג"ב] אכן מלשון רבינו שהביא
 מיד (סימן קכב) במעשה שאשה אחת
 היחה טוה בע"ש. ולא היחה עוסקת בלרבי
 שבת וכו' ע"ש. יש לומר שגם איבור
 מלאכה בר"ח. הוא ג"כ רק על דרך זה
 שפ"י עסק המלאכה מבטל מסעודת ר"ח
 ודו ק :

סימן קבה מי שאינו לריך לבריות
 והוא לוקח מהם
 אינו נפטר מן העולם עד שילכרך וכו'.
 [ג"ב] משנה היא ביוק מס' פאה) וקשה
 לכאורה היה ראוי לומר אינו מת וכו'.
 מהו לשון „נפטר” דזה הלשון ש"ך רק
 בצדיקים כידוע ועוד דאח"ז אמר לשון מת

אמר בנו המאסף ביאורו פשוט שאל יביט צמה שנמצא בנ"א המאריכין בחטא
 זמן רב. וכו"ז יאמר חלילה שהוכר מהם ההשגחה עליונה ית"ש. וליט
 דין וליט דין חלילה. ולא הולרך רבינו ז"ל להשים תבוצתו בלדו. כי כחוב הדור מפרש
 הוא. ומשלא אל פניו לשונאיו להאצידס מעוה"ב. והוא פשוט ולא ידעתי באמת למה
 מחקו המפרש. ובדרך זה יבואר דמ"ש ירמיה הנביא מדוע דרך רשעים ללכה וגו'.
 לא אמרו חלילה בדרך קושיא. הלא מקרא מפרש הוא כנ"ל. רק שהי' דרך בקשה
 להשי' שגם הצדיקים יחוננו בעוה"ז. ויזכו לשתי שולחנות. כמ"ש (כוריים י' ע"א) אעו
 לדיקי אי אכלי חרי עלמא חי סגי לאו עי"ש. ואנח"ל :

מכיל שהי מוטבין דדילמא ההגמון לקח מעלמו :

סימן תשנה כמו שאמרו רבי

היננא. רבי יוסע לוי ואחי מברא וכו'. [נ"ב] עי' (תענית כה ע"א) וסא איתא כעין מעשה זו ברבי חמא ברבי חנינא עם ר"י בן לוי עי"ש : **סימן תתיב** כי א' היה חוטב עלים וחתתיו ה' הארון נגנו

ומה וכו' [נ"ב] זה הוא בגמ' יומא (דף נד ע"ב) ובדברי רבינו כאן יובן הגמ' שם אמר רבנ"י מהעסק בקרדומו היה עי"ש וק"ל :

סימן תתסז לאחד בלחו לו בע"ש.

אמרו לו תאכל בשבת. ולא היה לרדך כי היה לו די. אם יודע שאם היה אוכל בחול הי' מקפידים א"כ לא יוכל לאכל בחול וינטיע לשבת אחר. ואם הוא דבר שאינו יוכל להנטיע יאכל בחול וכו' ועמדו בזה המפרש והפירוש

אזולאי ממ"ש רבינו כבי הקודם לזי שנשלח לו ביום ו וכו' כדי שתאכל בשבת זה אינו רשאי לאכול אותו בחול וכו'. ולא כהב אם יודע שמקפידים וכו'. עי' מ"ש בזה והאזולאי ז"ל כשאר בל"ע [נ"ב] נראה דעיקר ההפרש כאן מבסימן הקודם. הוא ש כאן היה לו כבר מוכן לשבת די משלו. ואם כן אינו מחויב לאכל אכילה גסה. משא"כ לעיל מיירי שעדיין לא הכין די לשבת משלו. ע"כ מחויב להניח את שלו. ולעשות הכעורה משל חבירו מיד בשבת זו. ואם יש הרבה וכו' וק"ל :

סימן תתרי ועתה שאין חכמה בלא

דרך ארץ וכו'. לכן הכל נותנים וכו' [נ"ב] קשה היאך יפרנס רבי ר"ג בנו של ר"י הנשיא בפי' דאבות טוב חורה עם ד"א וכל חורה שאין עמה מלאכה סופה בטילס. עי' בחו"מ סימן קס"ג בש"ך ס"ק יד :

סימן תתרכה מעשה בחסיד שראה

א' שקנה ידיו בחלוק חבירו וכו' יפרו עד שהחזיר לחקן מה שקלקל

עולם הסוך ראיתי וכו' וכתבו הנאזכים שקבלה בידם שהיה שמואל יושב לפני ר"י תלמיזו :

סימן תה ומניד לנו על מי שיעבור

על חרס וכו' אלא מ'אזוס שנא' וליהי אוחס היום הבא כמעשה עשה לכלב ששמו אוחס בחרס ונאחו האור בזבזו ונשרף וכו'. כהב צפי' אזולאי אין הלבון מדוקדק כי לא החרמו לכלב כמ"ש צמו"ק (דף יז ע"א) וכו' עי"ש. [נ"ב] לא ידעתי הלא מפורש שם אר"י שדי שמתא חנוכהיה דכלבא ואיכו דידיה עבר. הרי דשמתי' בפירוש לכלבא :

סימן תכח אם יש פיוט שעשה כותי

לשבת ע"א. ונראה לישראל שהוא שבת נאה. לא יאמר אותו בלשון הקודש להקב"ה. [נ"ב] פירוש אפילו הוא משנה הלשון. שהכותי תיקנו ב'שון לע"ז. והוא אומרו בלה"ק :

סימן תעז וכן יש זוגים שלא יללחו.

או אחד מהם אב וכן ה:שואים שהי אחיות וכו'. [נ"ב] ובכתובות (דף כז ע"א) מוכח דרב כפא ובנו נשאו שהי אחיות. כמו שמוכיח רש"י ז"ל שם עיין שם :

סימן תפז אשה שמקשה לילד לא

תדבר בעון בעשהה וכן לחלה וכו' אלא לעלמו יחשוב הענין שישוב בהבזזה וכו' [נ"ב] פירוש שהחולה בעלמו רשאי לחשוב הענין שחזא כדי שישוב וכו' ובזה אדרבא יבהלק ממנו הקטרוג כידוע ודו"ק :

סימן תפח וכגון מעשה הארון

ששמואל הנביא התרה בהם שלא יזליאו וכו' עי"ש [נ"ב] לא מלינו במקרא ששמואל התרה בהם :

סימן תרנ וכמו שאמרו לרבי אשתך

אשתי. ולר' חייא אמו אשהו ושחקו וכו' [נ"ב] שבת (דף ל ע"ב) ול"ע :

סימן תרכט ובימי השמונאי עשו

ברע שהי' נותנים

להגמון סחילס וכו'. [נ"ב] לא הבנתי

סקלקל [נ"ב] נראה דמעשה זו הוא מגמ' (ב"מ כד ע"א) מר זוטרא חסידא אגוב ליה כסא דכספא מאושפיזא חזיא לשהוא בר בי רב דמשי ידיה ונגיב בגלימא דחבריה . אמר היינו האי דלא איכפת ליה ממוגא דחבריה . כפתיה ואודי . ולפ"ז אין מן הגורך למחוק מלת , וכו' כאשר מחק המפרש וק"ל :

סימן תתרכו ואל ירחם על מי שאינו מרחם על עצמו כגון מפזר מעות שלא לגורך וכו' . [נ"ב] לכאורה יש להעיר בזה ממ"ש בגמ' (ב"מ לא ע"ב) יש לו ואינו רולה להפרנס מניין ת"ל תעביטנו מ"מ . וכן איתא (כחובות סז ע"ב) וי"ל דסובר רבינו כדעת רבי שמעון שם . דיש לו ואינו רולה להפרנס אין נזקקין לו עיי"ש . וכמ"ש הרמב"ם ז"ל בהל' מת"ע . אמנם יש לומר דבדרך שכתב רבינו שמפזר מעותיו וכו' אף ת"ק מודה דאין לרחם . והגמרא לא מיירי במפזר וכו' :

סימן תתרכסו אם תשכיר סופר לכתוב לך . תתנה עמו שלא תהיה בכל תלין פעולה שכיר . שמה כשיחבט לך . לא יהיה לך ליתן לו וכו' עיי"ש . [נ"ב] זאת מובא בחו"מ (סי' של"ט ס"ק ב' בש"ך) וקשה לי אם אין לו לשלם הרי אינו עובר כמ"ש שם בשו"ע וכן הגמרא עיי"ש . וי"ל דיונת רבינו לא שלא יהא לו מעות . רק שלא יהא לו פנאי שיהיה מוטריד . דאיתא (שם סעיף ז') דעל הלאו אל תאמר לרעך לך ושוב . אינו עובר אם מדהא אחרו מכה טירדא עיי"ש . ע"כ אשמעינן רבינו כאן דדוקא על לאו זה דרבנן אינו עובר . אבל על לאו דלא תלין עכ"פ עובר ודו"ק :

סימן תתרכפ הלווקח רבית והגזול ואחר כך משיב לבעלים המקבל מהם אין רוח חכמים נוחה הימנו . ודוקא כשהגזול אין חייב לאחרים אבל אם הגזול חייב לאחרים ואין לו מה לפרוע להם . יש לו לקבל מהם

כדי שיפרע לבע"ח שלו . [נ"ב] מובא בחו"מ (סימן ססו ש"ך סק"א) עיי"ש . וקשה לי על זה הדין מן הגמ' (ב"ק לד ע"ב) דמובא שם הברייתא זו דאין מקבלי מהם . ומקשה ע"ז בגמ' מיטבי הניח להם אביהם מעות של רבית אין חייבין להחזיר . והולרך לתרץ שם איירי וכו' עיי"ש . וכן מקשה שם עוד קושיא אחרת והולרך לתרץ לני"ש . ולפי דברי רבינו אמאי לא משני ברווחא דמיירי דהגזול חייב לאחרים . ואע"פ כן בניו פטורים . כמו שאמרין הטעם בגמ' ב"מ דלמיתה ניתן ולא להשבון כמ"ש (שם סא ע"ב) והיינו דלדידי' אזהר רחמיא ולבריה לא אזהר . יבין רש"י וילבש לדיק עיי"ש :

סימן תתשד אם יאמר לך חכם א' וכו' אכתוב לך קמיע כנגד החן וכו' לא מצטיא בשבת שאסור לשאת וכו' אלא אפילו בחול לא וכו' עיי"ש . [נ"ב] עיין במג"א (סי' שס ס"ק נו) דמשמע דמפרש דברי רבינו משום דאינו מומחה . אבל אם הקמיע הוא מומחה לית לן בה . דהא בגמרא מחיר בהדיא קמיע מומחה . וכן הוא במג"א (ביומן שה) עיי"ש ולי נראה לחלק דרבינו מיירי שיהיה לו חן או עושר וזה אסור . אבל בגמ' מיירי שהקמיע הוא להתרפאות מן החולי ולזה בודאי גם רבינו מורה דשרי . דהרי מחיר בשו"ע (שם סימן סז) להתרפאות לפעמים אפי' ע"י שדים . מאחר דהכנת נפשות הוא עיי"ש . ומה שמהלק כאן בפ"י אולאי שרבינו מיירי מן קמיעות מעשבים וע"כ אוסרי וכו' . לא נהירא לי דהרי בשו"כ (סי' שה) מחיר בכל מיני קמיעות עיי"ש . אלא ודאי כמו שכתבתי לחלק דבחולי ודאי מודה רבינו דשרי . דברי נאמר ורפא ירפא ואחז"ל (ברכות ס ע"א) מכאן שנתנה רב... לרופא לרפאות . ועיין (ב"ק פה ע"א) בפירש"י ז"ל שם ומה לי רופא או ע"י קמיע אין בזה חסרון בטחון יותר מבזה . ובאמ"א אין ברפאות חסרון בטחון כמ"ש הרמב"ם

כדרך ספר רפואות שכתוב בה כל מיני חולאים היש להם רפואה. והמבוכנים שאין מועיל בהם רפואה. וחזקיה לשיטתיה שכובר (ברכות י"א) אפילו חרב חדה מונחת על גוארו של אדם אל ימנע מן הרחמים. וע"כ גנוז כדי שלא יתיאש האדם בשום חולי מלבקש רחמים. וזהו ג"כ כוונת רש"י ז"ל (שם ע"ב) שגנוז ס"ר כדי שיבקשו רחמים. פי' על אותן החולאים דכתב שם דאין להם תקנה ע"פ דרך הטבע וק"ל:

ז"ל (בפי' המשניות פרק מקום שנהגו) דמי שהוא רעב ואוכל יאמר עליו שסר בטחונו מהשי"ת בחמיה: ומה דמקשה שם הרמב"ם עמ"ש (שם נו ע"ב) דחזקיהו המלך גנו ספר רפואות והודו לו חכמים. והלא נתנה רשות לרפוא וכו'. והוכרח לפרש שהספר רפואות היה מזורות ע"ש. ובמ"ש שם החו"ע ז"ל. אבל לי נראה לתרץ דעיקר הטעם שגנוז. הוא מפני שהי' כהוב שם חולאים רבים שאין להם רפואה ע"פ הטבע ובצ"כ ימות מהם האדם.

מפני שנשאר ניר חלק אציג עוד איזה ליקוטי
גרגרים מקדושת אאמו"ר הרב הגאון החסיד
האמיתי הרמ"ז זצוק"ל הג"ל.

לחורה. ולקדש עלמו במוחר לו. בזה יחא עיקר עסקו. הגם שר"ך תמיד לעשות טוב ג"כ. מ"מ עיקר עסקו ראוי להיות קודם בסו"מ. ואחר שמרגיש בעלמו רוח טהרה ופרישות מתאות והכאת עוה"ז. אז ראוי להיות עיקר עסקו בועשה טוב. הגם שכל ימי חייו של האדם לריך להיות ביראה ופחד ולחזק מעשות רע. כי היל"ר אורב עליו תמיד. מ"מ מאחר שהרגיל עלמו כמה שנים בסור מרע. הוא קלט בטוח בעזר השי"ת שרגלי חסידיו ישמור. וע"כ לריך מאז להיות עיקר עסקו בועשה טוב:

ולכן קודם שזה התנא לעיקר הקרבת הזבחים ושחיטתן שמתחיל להלך בפרק חמישי. מוקדים מעיקרא איזה פרקים בענין „סור מרע" דהיינו שלא יבוא עם הקרבן במחשבת פיהול שלא לשמה או פיגול וכדומה. שמה מדברים ג"כ הפרקים ב' וג' כל הזבחים שקיבל דמן זר או אונן וכו' ושאר מיני פסולין דחשיב שם. ואח"כ מתחיל לדבר משחיטת הקרבן עלמו. ללמדך כהג"ל. שגם קרבן אינו מועיל אם לא עשה מוקדם תשובה גמורה והפריש כל הפסולה וכל הרע

מסכת זבחים מסתלקת במשנה „כל הזבחים שגזבחו שלא לשמן כשרים אלא שלא עלו לבעלים לשם זבחה". והפרק החמישי מתחיל התנא „איזהו מקומן של זבחים". והקשה בספר אגן קדשים. הא שחיטה תחלת עבודה יחא. והו"ל להתנא להתחיל המסכתא בפרק החמישי. ולפרש מוקדם באי זה מקום הזבח נשחט. ואין לתרץ דאי היה התנא מתחיל בלשון קושיא „איזהו מקומן" אי' קשה האי תנא היכא קאי דקתני איזהו. כמו שמקשה הגמ' בריש מסכת ברכות ומסכת תענית. זה אינו דלא הי' לריך להתחיל בלשון קושיא. אלא הכי הו"ל להתחיל קדשי קדשים שחיטתו בלשון וכו' פי"ש מה שתירץ. ולענ"ד נראה ליישב קושיא זו דהנה סדר עבודת אדם בעת שמתחיל ומהעורר עלמו לעבודת השי"ת. עיקר הוא קודם לעסוק בסור מרע. ואח"כ בועשה טוב. כי בעת שהאדם עורר מלא בתארת עוה"ז. אי אפשר לו לעשות טוב על שלימותו. רק עיקר עסקו ז"ל מוקדם בסו"מ. להתרחק עלמו מאור תמה שאסרה תורה. וגם להתחזק עלמו בהגדרה החכמים שעשו סייגים וגדרים

מלבו לגמרי. רק אם עשה כן ומחשב
 בלבבו לשמה ולש"ס יתברך אז הקרבן
 שולה לו לשם חובה. והגם דכל הפסולים
 הנזכרים באלו הפרקים על הכהנים
 המקריבים נאמרו ולא על בעלי הקרבן.
 מ"מ מלמדנו שגם האיש המביא הקרבן
 יתן זאת אל לבו. וישכיל איך שהש"ת
 מזה על הכהנים שיסמרו עלמה להקריב
 הקרבן לפניו בטערה נפלאה שיהא לשמה
 ושלא תהא שום מחשבה פגול וכל מיני
 פסולים שמונה התנא. מזה ירגיש ג"כ
 המביא הקרבן איך הוא מחויב לטהר
 את עלמו בעת שמביא הקרבן לפני השם
 הנכבד והנורא. וליקח לעלמו ק"ו צ"ב
 של ק"ו מן הכהן. שהוא הוא החוטא
 בזדאי שאין שיעור כמה שצריך להיות
 שב בכל לבו בסור מרע קודם שמביא
 הקרבן :

מסבת מעידה [ד' יו ע"א] פעם

אחת גזרו המלכות
 בזירה שלא ישמרו את השבת. ושלא ימלו
 את בניהם. ושיבעלו את נדות. ע"ש.
 ויש ליתן טעם למה גזרו דוקא על ג'
 מזה הללו. ונרא' לענ"ד דהנה ידוע מספר
 יצירה. דכל הבריאה נחלקת לשלשה.
 עולם. שנה. נפש. והעו"ם מכחישין
 שאין השי"ת משגיח בכל הבריאה. כמו
 שנא' עוב ה' את הארץ. אכן השי"ת
 הניח וזכר לו חלק אחד לעלמו בכל
 חלק מאלו השלשה הנ"ל. דברא שבעה
 ימים וזכר לעלמו יום השביעי לנייחא
 לו. כמ"ש (תדבא"ר פרק א) ימים יולרו
 ולו אחד בהם זה יום השבת. ולא ללמד
 על עלמו יאל אלא על הכלל כולו. שכל
 ימי השבוע הם שלו. ומשגיח בהם בכללות
 ובפרטות. זה בחלק הזמן והשנה. וכן
 בנפש ברא שבעים אומות. וברא לחלקו
 ישראל ורשעם בחתימתו היינו בצבית
 מילה. והוא ג"כ על דרך הנ"ל ללמד
 על הכלל כולו שמשגיח בכל שבעים אומות
 ובלעדו לא ירים אים וכו' והו' בנפש.
 וכן בעולם היינו במקום. שברא היבשה

והים. וזכר לעלמו מקום ביהמ"ק לשכן
 שכינתו יתברך שם. וללמד על הכלל
 כולו שמלא כל הארץ כבודו. ולית אתר
 פנוי מיניה. ושם בביהמ"ק מקום הטערה
 ביותר. ולכך נקרא מקדש להרחיק משם
 כל עומאה. והו' עיקר שמירת המקדש
 לבל יבוא שם שום עומאה. ועיקר של
 כל קרבנות לצור בר"ח וברגלים באים
 לכפר על עומאת מקדש כידוע. והגדולה
 שבכל הטומאת הוא עומאת הגדה דהרי
 טמא מת ראוי ליכנס במחנה ליום. לכן
 או"ה שמכחיבים השגחת הצורא יתברך.
 גזרו על אלו שלשה דברים שמרמזים
 שהשי"ת משגיח בכל חלקי הבריאה עולם
 שנה נפש כנ"ל :

מדרש רבה [פרשת נח] שאל

אנטיגנוס את רבינו
 מאימתי נשמה ניתנה בחדש וכו'. אמר
 לו משי"ת ממתי אמו. אמר לו לאו. משל
 אם תנוח בשר ג' ימים בלא מלח מיד
 הוא נסרס. זה לשון המהנות כהונה
 רחוק הוא שיאמר פה קדוש שאינו חי
 בעווד במשי אמו. והכחוב אומר ויתרולו.
 וגם בסמוך אומר רבי בעוד שהוא במעי
 אמו אין ניתן בו ינה"ר. ואם אינו חי
 ינה"ר מאי עבדיתיה. ול"ל שעל הנשמה
 חשובה שעליה נקרא חי שאל לו. וענין
 הסירחון עי"ש בדבריו בדוחק. ולי נראה
 בפשיטות דס"ל לרבי מאחר דעובר ירך
 אמו הוא. ואוכל ממה שאמו אוכל ע"י
 העובר כמ"ש (כרה לא ע"א). ע"כ נמשך
 בו נשמת ומיות אמו ג"כ. ולכך לא קיבל
 רבי סברת אנטיגנוס. דנהי דחיותו של
 עלמו אין ניתן בו עדיין. מ"מ ע"י חיות
 אמו שבו אינו נסרס. אבל נשמחו אין
 ניתן בו עד שגולד. ולפ"ז אין צוה שום
 קושיא מכל מה שהקשה המ"כ. עד שלמד
 רבי מקרא ופקודתך שמרה רוחי. שמשפס
 שנפקד לפקדון במעי אמו ניתן בו רוחו
 ונשמחו של עלמו שג' דוהי ולא של אמו :
אמנם ע"ד האמת יש עוד לבאר
 המחלוקת שבין רבי לאנטיגנוס
 עפמ"ש

שילא לאור העולם . וכשמתו שיש לו במעי אמו הוא נשמת המלאכים ולכך אין לו ילד"ר כמו שאמר רבי לעיל מקרא ילד לב אדם רע מנעוריו . משננטר ממעי אמו . והשיב לו אנטינוסם היאך . בשר מוכח ג' ימים בלא מלח ואינו מסריח . כי נשמת מלאכים אין בו כח להחזיק ולחיות גוף גשמי של בשר . מאחר שאיט זיווג גמור רק נשיקין . היינו התדבקה רוחא ברוחא בבחי' פה לבד . ורבי ס"ל כמ"ג בזה"ק פרשת וירא דהמלאך הנראה לבנ"א נתגלס ונתגשם באירא דהאי עלמא עד שדראה בו דמות נוף וכשמתו מחי' את הגוף זמן מועט עד שנכחלק . עד שלמד רבי מקרא ופקודתן שמרה רוחי דרוחו וכשקמו ממש מזיווג הנקרא זיווג גופני ניתן לו מיד :

עפ"מ"ש בזה"ק ען החיים שנשמת המלאכים הוא מזיווג הנשיקין לבד שהוא קודם הזיווג בחי' יסוד שהוא נקרא זיווג גופני . כמו משל זיווג של עוה"ז . וממנה נברא נשמת בני"א . והנה איתא בגמ' (נדה סס) שאין לך אדם שרוי בעובדה יותר מצעודו במעי אמו . שעל זה אמר איוב בהלו נרו על ראשו . שגר דולק על ראשו ושני מלאכים מוליכים אותו ומראים לו חלקו בני"ע וגהינם עי"ש . והכו ששאל אנטינוסם לרבי אם הנשמה שיש לו לאדם בעוה"ז . היא אותה הנשמה בעלמה שניתן לו בעודו במעי אמו . או שבעודו במעי אמו יש לו נשמת מלאכים מזיווג הנשיקין שנשמה זו אין לה כח להתלבש בגוף ובשר של עוה"ז . והשיב לו רבי שנשמתו מן זיווג הנקרא זיווג גופני מבחי' יסוד אין ניתן לו עד

עוד לקוטמים יקרים מכ"ק אדוני אבי מו"ר הרב הגאון
 החסיד ועניו בנש"ק . בק"ש הר"ר מרדכי זאב אשר
 לקטתי מבין חדושי על הש"ס . זצוק"ל זי"ע האבד"ק
 קאלביעל .

שמע ישראל אבינו וכו' עי"ש . לכן התחיי שפיר רבינו הקדוש במלוה זו . מטעם שהוא בעלמו תיקנה . ולרמז זה י"ל נקב ק"ש דערבית ברישא . כי בזמן שנתקנה המלוה הזו . היתה אז זמן הערב שמתו של יעקב אבינו ע"ה . ובזה י"ל ג"כ סברה ב"ש דבק"ש של ערבית יטה . כי אי' שנתקנה המלוה הזו הי' יעקב אבינו ע"ה מושכב במטה והבן :

מאימתו קורין שמו בערבית משעה שהכהנים נכנסין לאכול בתרומתן . הנה ק"ש של שמריה וערבית . ותרומה יהוד א' לשיהם . כמ"ג בזה"ק ברע"נו (קרח קטע ע"א) ויקחו לי תרומה תרי ממאה ליחרא ליה תרין זמנין ביימא דהיינו תרי ממאה במעי אהוון דשמת ובשכמל"ו דערבית . ובמ"ג אהוון דשהרית וכו' עי"ש . וכן בלואוהם הנא רבי אליעזר הגדול

ברכות (דף ז' ע"א) טעם שמתחיל רבינו הקדוש המשניות במלוה ק"ש דוקא . נ"ל משום דרבינו הקדוש הי' גלגול יעקב אבינו ע"ה (כמ"ג בהארי"ז) לרבי היה נקרא שמו רבי יהודה הנשיא . מלח הנשיא נוסדקין הוא נשמתו של יעקב אבינו) ולכן קרא רבי על עלמו בעת פטירתו . ויחי יהודה בליפורי שבע עשרה שנה . ויחי יעקב במגרים שבע עשרה שנה . כמ"ג במדרש [רבה פרשת ויחי] . ואיתא בגמרא (פסחים נו ע"א) בבני יעקב ששעת שקיבנ"ס אביהם בעת פטירתו אמרו שמע ישראל ה' א' ה' אחד . ואיתא [במדרש רבה בס] מהיבין זכו ישראל לק"ש מיעקב אבינו שאמרו כולם ששעת פטירתו שמע ישראל וגו' ה' אחד כשם שאין בלבך אלא אחד . כך אין בלבנו אלא אחד . וגם אנו הכי האמרין

הגדול מיד אחר שמוהיר על ק"ש מסמוך מיד. בני הכהנים נכנסין לאכול בסרומתן ונשמתן עולה באותה שעה וכו' עי"ש. ובגמ' כאן סימן לדבר לאת הכוכבים. והענין בזה דלית' במדרש ובתדב"א [רבה פרק ב'] והוא כחתן יולא מחופתו. מה חתן נכנס בטברה ויולא בטומאה. כן השמש נכנס לעוה"ז בטברה ויולא בטומאה שעובדים לה. ולמחר שוב אינה מרולה לאת לעוה"ז וכו' עי"ש. ולכן כל לעת ערב הוא אדומה. משום שטובלת עלמה בנהר דינור ומסרת את עלמה וממשלתה לבזרה ית"ש. לומר איני רולה להיות עוד ראש לשעלים. היינו להיות גברת בטוה"ז שעובדים אליה פעו"ם. ומצטלת עלמה להבורא ית"ש להיות זנב גאריות. אכן השי"ת מחדש את כל ממשלתה וניזונית ונהפרכת שוב מחדש מזיו השכינה. להיות שוב מושל בקרב תבל. כן הם כל כחות עוה"ז זלילה הם זבחי' אור חוזר וזבחי' ביטול. ובשעה זו מקבלין שוב כח מחדש על היום המחרת. וכן הכהנים שטבלו ומקבלין פרס מצית המלך. היינו תרומה אשי ה' ונחלתו יאכלונו. כי טבילה במים מורה ג"כ על זבחי' ביטול. כמ"ש במדרש זכמה דוכתין. שהעולם קודם זריאתו והיותו ה' מים במים. וזה דוגמא לנהר דינור אלל השמש הכ"ל. וזה שרלה הגמ' לומר „דלמא זיאת אורו" היינו זיוס שאז ניכר להדיא שהשמש קיבלה מזונותיה ונהנית מזיו השכינה. והיא נעשית גברת בטוה"ז למשול בזיוס וכו'. ואז דוקא יקבל הכהן ג"כ את הפרס שלו. ומסיק הגמרא דלא כן הוא. אלא דוקא בעה הביטול אז נהמלחה בכל הכחות שלה והיינו בערב. רק דלהבריות אין נראה הכחות וממשלתה שלה רק זביאת אורו. ולכן בשעה שהכהנים מצטלין עלמין להסם יתברך. אז צנקל לכל ישראל לקרות ק"ש לזטל עלמין לי ית"ש. כי כל כחות של קדושה באין להם לישראל ע"י כהנים

כידוע והבן. וכן התחיל רבינו הקדוש את המשניות בדברי התנא רבי אליעזר הגדול. ובפרט לחירון ראשון שבגמ' [ג' ע"א שס] דרישא שבמהני מאימתי וכו' משעה שהכהנים וכו' הכל דברי ר"א. מטעם דרבי אליעזר מזהיר בלואוהו ביותר על ק"ש דערצית עי"ש. ומיוחד ק"ש דערצית ותרומה בהדי הדדי ככ"ל שאמר „הכהנים נכנסין לאכול בסרומתן ונשמתן עולה באותה שעה". היינו מחמת שלריך לזייר דעתו בק"ש שמוסר רוחו ונשמתו להשי"ת באמת. וזה „ונשמתך עולה" היינו במסירת נפשו [כמו שהוכחנו בזיארנו להלוואות ראה"ג עי"ש]. ורבינו הקדוש שהוא חיקן המנוה הזאת ככ"ל. התחיל בדברי ר"א מטעם הכ"ל. כמ"ש במדרש [רבה פ' חקת] שהקצ"ה משתבח בדברי ר"א ואמר דבר הלכה בשמו בהלכות פרה אדומה. והוא ג"כ מטעם זה בשביל שר"א התחיל לדבר בהלכה זו כידוע :

עוד כ"ל דרך רמז כשהאדם בא לייחד השי"ת ולהללו דאין עוד מלבדו. אין נכון שיהללו בזה השבח. בעודו משוקע בהארת לבו בדברי חפץ של עוה"ז. שהילול זה יביאנו להוסיף חט ופשע ח"ו לומר שאין בחירה כלל. מאחר שבלעדו ית"ש לא ירים איש את ידו וכו'. וכן לא בשעה שמביא כפרתו ועומד במחנה שכינה זביתו ית"ש. דא"כ ח"ו יעשה פירוד שיחשוב שהעולם הנשמי הזה אין השי"ת ממלאה חלילה. רק העיקר הוא שיעשה היחוד רק אחר שטבל ופנה לבו מהארת עוה"ז. שעל זה מורה הערב שמש כי כחות עוה"ז מכונים לשמש. כמש"כ ח"ו כל חדש תחת השמש. היינו בעולם הזה שהשמש מושל בה. וקודם שמביא כפרתו לבית המקדש. אז יוכל לעשות היחוד האמיתי. והיינו שיחשוב וידע שבאמת השי"ת ממלא כל עלמין וכן כל עוה"ז ואין שום פירוד ח"ו. רק לא באופן שאקחם לעלמי הנאת עוה"ז ואהא משוקע בהם. זר"א השי"ת את עולם הזה. רק תדבא

הנשמה בחזרה להאדם. וכנ כחות הגוף חוזרין ונמסרין בידו לעשות בחפלו כל היום. מזה יולמח בנקל ח"ו שיצוא האדם ל"כוח בו ית"ש שאפי' בעת שהאדם נייעור לא ירים איש את ידו בלתי רעט ית"ש. ע"כ נזהר התנא הזה תמיד להיות מתפלל מיד בקומו ממתחו. לתלות כל לרכיו ולהשליך כל יהבו על השי"ת שהוא יתנס לו ואפי' כח עסק התורה א"ת בלעדו ית"ש כמו שפירש"י ז"ל עי"ש :

ש [ו ע"א] ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם של' חלקים נלב בעדת אל. ויש להבין לכאורה מאחר דאמר מקודם שהקב"ה מלוי בזית הכנסת. א"כ אין מקום לישראל עוד מנין לעשרה וכו'. דהרי בלא הס הוא ג"כ מלוי. אכן הענין הוא דהקב"ה ושכינה הס שני בחי'. הקב"ה הוא בחי' ז"א שמקבל משלשה ספירות העליונות שהס נקראים שלשה חיבות אלו קדוש ברוך הוא. ושכינה הוא בחי' מלכות שמקבלת ניחא מהורה לדיקים ותפילתס. ע"כ אמר כאן גבי שכינה שרויה ביניהם. שע"י תפילת ותורת הדיקים היא מתעוררת ונתרבה השפעתה ואורה והבן :

ש [ע"ב] אמר ר"ה כל המתפלל אחורי ציה"כ נקרא רשע וכו' יש לרמוז בזה בכל לרכי הגוף והעוה"ז שהס חיי שעה. אס אין האדם מקרב אותס לר"ה. אין הבורא ית"ש נותן אותס אל האדם בחפן וברלון גמור כביכול ובהארת פניו ית"ש ונקרא השפעה זו אחוריים. כמו מי שאינו מרובה ליתן דבר מה לחבירו. רק מחמת שחבירו מפליר ומהעקס ומטריח אותו נותן לו. אך אז מחזיר פניו ממנו ומוסיטו לו מאחורי כתיפו שמהדר אפי' ממנו בשעה הכתינה. והו שאמר "כל המתפלל אחורי בית הכנסת". היינו שמתפלל שיתן לו השי"ת בנא חיי ומיוני. ולא מהדר אפי' לבית הכנסת" היינו שאין טוונתו לבקש הכאה הגוף האלה כדי שיהיה לו סיוע לעבודת השי"ת

אדרבא לפרוש מהס ולקבל שכר. וגס לקיום הגוף שיהא כח להגוף לעבוד הסס יחברך. וזוה העעס החחיל רבינו הקדוש המשניות במטת ק"ש. כמ"ש (פרק ב משנה ב) למה קדמה שמע ליהי' כדי לקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ עול מלות וכן לריך להיות בכ"ו והבן כ"ו :

ש [דף ג ע"א] בגמרא הא קמ"ל דאיכא משמרות צדקיע וכו'.

הענין הוא דביום הוא זמן שישראל עובדין בארעא להשי"ת. כש"כ ילא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב. ואז המלאכים השיס. כמ"ש [חגיגה יב ע"א] שבע רקיעים יש וכו' מעון שבו כחות של מלאכי השרת באומרים שירה בלילה ותשין ביום מפני צדון של ישראל עי"ש. דבליה אין זמן חיוב לעבודת ישראל. ומי שמחנוד עלמו לעבודת השי"ת גס בלילה בחורה ותפלה כמו דהמע"ה. נעשה מתעוררת המלאכים. ואין לריך להיות השם מפני צדון של המלאכים. שרשאין ישראל למטה להשיג גבולן של ישראל ביום. ולדיכין לחשות. והיינו מפני שיש לישראל הערומות ותפלה לעני לפניו ית"ש. למה מהרס במאסר העולם השפל ועב וחומר החשוך הזה. ע"כ נקן להס השי"ת שיכולים להללו ביום לבדם וגס לשהק עם המלאכים בלילה. ודומה לתרעומת הלכנה על שמועט אורה. הרבה לבחיה להפיה דעה והבן :

וזה העעס שמברכין בהעודת חתונות "שהשמחה במעונו" לכיון שברקיע זה הנקרא "מעון" ניכר ומפורס השמחה שיש להשי"ת עם ישראל שמשתיק את המלאכים מלומר שירה כדי לשמוע שירה מישראל. א"כ מסתמא הוא ית"ש חפץ ושמח בזיווגן של ישראל כדי שיתרבה נפשות בישראל ותתרבה השירה והו "שהשמחה במעונו" היינו בהרקיע שלו ית"ש הנקרא "מעון" :

ש [ה ע"ב] תניא אבא בנימין אומר וכו' על תפילתו שתהא סמוך למיעתי וכו' הסוכה בזה דמאחר דניתכה

אשר הוא מלוי צביהכ"נ. וע"ד שאתא
 [כאן זו ע"ב] כלים נאים ודירה נאה
 מרחיבין דעתו של אדם [לתורה]. וא'
 האדם לוקחם רק להנאת גופו. זהו נקרא
 דמהדר אפי' מבי כנישתא. והתפלל אחורי
 היינו אל השוק להנאת עלמו נקרא רשע.
 אבל אם מהדר אפי' לבי כנישתא. היינו
 שמתפלל על טובות עוה"ז כדי שיהא פנוי
 לד"ת ולעבודתו ית"ש. אז הגם שיה
 הוא גם כן בחינה קטנה שיטורך לסיוע
 מטובת עוה"ז. דברי נאמר כי את אשר
 יאהב ה' יורכא. אעפ"כ "לית לן בה" כי
 לא כל אדם זוכה לזו המדה במ"ש לקמן
 [לה ע"ב] הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה
 בידם וכו' :

שם [ח ע"ב] אר"ג בשלשה דברים אני
 אוהב את הפרסיים הן לטועין
 באכילתן ולטועין בצית הכסא ולטועין
 בדבר אחר. אני צויתי למקודשי פנו
 ב"י אלו הפרסיים המקודשין ומזומנין
 לניהוס. לריך להבין סמיכות הב' מאמרים
 הללו. וכי מפני שהם לטועין כ"כ. כן
 יהיה שכרם זו תורה וזו שכרה בתמיה.
 חזן יבואר כי המידות לניעות שלם דוקא

אחר שלמד ר"ג מהם והכניחם בישראל
 וגייר את המידות טובות הללו אז נעשו
 טובים. משא"כ בעודם הם בחוך הפרסיים
 הם להיפך בתכלית הרע. כי כונת
 הפרסיים בלגינותיהם באכילתם. הוא כדי
 שיוכלו לאכול ולשמות הרבה יותר מדאי
 וע"כ אמרינן בעלמא (מגילה יא ע"א
 וש"מ) חני ר"י אלו פרסיים שאוכלין ושותין
 כדוב ומהורבלין בשר כדוב וכו' מחמת
 ריבוי כריסם מעדנים. ולכן לטועין באכילתן
 שבושין לאכול כ"כ בפני בנ"א ואוכלין
 בהיחבא ואין לך מדה רעה גדולה מזה.
 וכן מה שטועין בד"א כוונתם כדי שיוכלו
 למלאות תאוותם בלי בושה. וכן מה
 שטועין בצב"כ הוא מפני גודל הגיאות
 שלהם. כמו פרעה שטעה עלמו אלוה
 שאין לריך לנקבים. ע"כ אלו המידות של
 לניעות שיש ביניהם. מוליכס ומזמינס
 לניהוס. משא"כ כשהכניסם ר"ג בחוך
 ישראל ולמדם להיות לטוב באלו ג' המידות
 מפני הבושה של הצורא ית"ש. ומכירין
 שאין צין אדם לצחמה מותר באלו הב'
 דברים. ובאים עי"ז למדת ענוה מזומנים
 באמת עבדס לחיי עוה"ב :

מעשה נוראה שקבלתי מרב א' בנש"ק. אשר היא מהנה"ק
 רבינו נפתלי ב"ץ וצוקללה"ה. והיא נפלאה למאוד.

כשהיה הנה"ק הכ"ג עלס לעיר לימים. אירע פ"א שנסע דרך עירו השיר
 הדוכס של העיר במרכבתו. ברחובות העיר. והוא עמד אז ע"פ הרחוב
 עם עוד ילדים קטנים ושחק עמהם בדרך שחוק ילדים. וכאשר ראו הדוכס נוסע.
 אנור הילד הזה בשחוק לחבירו. מי הוא אשר יאמן לצבו לזרוק אבן א' קטנה ברה"ש
 הדוכס ואמרו כולם שיראים אך, קריינא דאיגרתא ליהוי פרווקא" ונטל הוא בעלמו
 אבן קטן ולא החטיא המטרה ונפל על מלח הדוכס ופלטוהו עד זב דמו. ומזבן
 שמיד נטלוהו החילים השומרים לראשו. ונתוהו בבית הסוהר. עד ילא דינו למשפט.
 וכן ישב בבית הסוהר זמן רב. עד שנגמר דינו למיתה ע"י תלויה ר"ל. והולס
 הפס"ד היה לריך לינא לגמר בעיר המלכה כפי גמוסים שלהם מואו. ולכן מהרואו
 לשומר א' מאנבו חיל שיובילוהו לשם לקיים בו הפס"ד. אך מחמת המרחק הרב שה'
 לשם גם מחמת הלכס רגלי. שהו בדרך כמה שבועות. ופעם אחת באו לאיזה
 עיר באמלע הדרך. וגככוו לבית מרוח א' להכפש ולאכול שם. והעלס דנן עמד
 עלמו אלל התנור להתחמם עלמו מקור הדרך ככהו. ובמע חיד שמורה אחד מופ"ג
 בתורה